

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРТИНГУ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 9

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ

ISSN 2410-5317

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано в 2014 р.

Випуск 9

Київ
Видавець Паливода А. В.
2018

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
Т 33

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 7 від 28 червня 2018 р.)*

**Збірник наукових праць входить до Переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук
(наказ МОН України від 07 жовтня 2015 р. № 1021)**

Редакційна колегія:

Бех І. Д.	– дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор
(головний редактор)
Канішевська Л. В.	– доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора)
Артюшенко А. О.	– доктор педагогічних наук, професор
Беленька Г. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Болтівець С. І.	– доктор психологічних наук, професор
Діхтяренко З. М.	– кандидат педагогічних наук, доцент, голова науково-методичної колегії
Національної федерації бойового хортингу України, майстер спорту
України з хортингу
Єрмоєнко Е. А.	– кандидат педагогічних наук, Заслужений тренер України, Майстер
спорту України міжнародного класу, президент Національної федерації
бойового хортингу України, Заслужений працівник ФК і спорту України
Зубалій М. Д.	– кандидат педагогічних наук
Коновець С. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Круцевич Т. Ю.	– доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
Литвиненко А. М.	– кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Петрочко Ж. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Приступа Є. Н.	– доктор педагогічних наук, професор
Пустолякова Л. М.	– кандидат педагогічних наук
Тимошенко О. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Тимчик М. В.	– кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
Федорченко Т. Є.	– доктор педагогічних наук, професор
Хатько А. В.	– кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
Чобітько М. Г.	– доктор педагогічних наук, професор
Півоварський Юліуш	– почесний професор, PhD, ректор Вищої школи публічної і
індивідуальної безпеки „Апейрон“ (Польська Республіка)
Порада Віктор	– професор, доктор юридичних наук,
ректор Вищої школи в Карлових Варах (Чеська Республіка)
Шортт Джеймс Джордж
Кастлшортський	– президент Всесвітньої асоціації особистих охоронців (Ірландія)
Юрчак Войтех	– професор, PhD, Академія збройних сил ген. М. Р. Штефаника в
Ліптовському Мікулаші (Словацька Республіка)

Рецензенти:

Волков Л. В.	– доктор педагогічних наук, професор
Єжова О. О.	– доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор
Оржеховська В. М.	– доктор педагогічних наук, професор
Присяжнюк С. І.	– доктор педагогічних наук, професор
Сичов С. О.	– доктор педагогічних наук, професор

Т 33 Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. :
Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – 236 с.

ISBN 978-966-437-427-6.

До збірника увійшли наукові праці вітчизняних учених, аспірантів, тренерів з бойового хортингу. Автори спрямували свій науковий пошук на багатоаспектне висвітлення шляхів щодо реалізації сучасних підходів у теорії і методики бойового хортингу.

ISBN 978-966-437-427-6

УДК 37.02 : 796.85 (08)
ББК 74.202 : 75.715
© ІПВ НАПН України
© НФБХУ

Болтівець Сергій, Єрьоменко Едуард, Острианська Олена, Єрьоменко Вероніка <i>Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять</i>	Boltivets Sergiy, Yeromenko Eduard, Ostrianska Olena, Yeromenko Veronika <i>Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes</i>	148
Єрьоменко Едуард <i>Виховна система бойового хортингу</i>	Yeromenko Eduard <i>Educational system of combat horting</i>	161
Єрьоменко Едуард <i>Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг»</i>	Yeromenko Eduard <i>Elective curriculum for high school students «Combat Horting»</i>	178
Бадьора Сергій, Єрьоменко Едуард, Тимчик Микола, Єрьоменко Вероніка <i>Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації, фізичної реабілітації і художніх творів спортсменами підліткового та студентського віку</i>	Badiora Sergiy, Yeromenko Eduard, Tymchyk Mykola, Yeromenko Veronika <i>Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation, physical rehabilitation and works of art by adolescent and student athletes</i>	190
РОЗДІЛ 5		
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ; ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ; ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНІВ, СУДДІВ, ТРЕНЕРІВ ТА ЇХНЯ УЧАСТЬ У ЗМАГАННЯХ З БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	POPULARIZATION OF HEALTHY LIFESTYLE; ORGANIZATION AND PERFORMANCE OF SPORTING EVENTS; PREPARATION AND PARTICIPATION OF SPORTSMEN, JUDGES AND COACHES IN COMBAT HORTING COMPETITIONS	200
Єрьоменко Едуард <i>Поясна система та підвищення кваліфікації спортсменів бойового хортингу</i>	Yeromenko Eduard <i>Belt system and aggrandizement training qualification of combat horting athletes</i>	200
Литвиненко Андрій, Єрьоменко Едуард, Остапенко Олександр, Єрьоменко Вероніка <i>Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку</i>	Lytvynenko Andriy, Yeromenko Eduard, Ostapenko Oleksandr, Yeromenko Veronika <i>Combat horting in the method of improving the strength of athletes of different ages</i>	214
Присяжнюк Станіслав, Єрьоменко Едуард, Діхтяренко Зоя, Єрьоменко Вероніка <i>Бойовий хортинг як засіб формування здоров'язберезувальної компетентності студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій</i>	Prysiashnyuk Stanislav, Yeromenko Eduard, Dikhtiarenko Zoya, Yeromenko Veronika <i>Combat horting as a means of forming health-preserving competence of students of higher education institutions of IT technologies</i>	223
НАШІ АВТОРИ	OUR AUTHORS	232

УДК 796.817:159.947-027.556.817

Єрмоєнко Едуард
Університет ДФС України, м. Ірпінь

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ФАКУЛЬТАТИВУ ДЛЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ «БОЙОВИЙ ХОРТИНГ»

Анотація. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» побудована на основі інтеграції знань, вмінь і навичок, необхідних майбутньому захиснику України. Програма спрямована на формування у старшокласників почуття патріотизму, патріотичної вихованості, стійкої мотивації до збереження свого здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки засобами вправ військово-патріотичної підготовки. Метою програми є формування стійкої мотивації до захисту власного життя і здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки засобами бойового хортингу; виховання та розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота України; підготовка дітей до участі у фінальних етапах Всеукраїнських патріотичних військово-спортивних ігор «Бойовий хортинг», «Хортинг-Патріот», «Козацький гарт». Навчальна програма розрахована на один рік навчання. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» адресується керівникам гуртків загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, клубів, дитячих творчих об'єднань, дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

Ключові слова: бойовий хортинг, патріотизм, виховання, фізична культура, основи здоров'я, школярі, вища педагогічна освіта, національно-патріотичне виховання, учні старших класів, майбутні захисники України, принципи виховання, виховні завдання, спорт, інтернаціоналізм, національний вид спорту, фізична підготовка, українська нація, воля до перемоги, програма факультативу.

Актуальність наукового дослідження. Рухова активність та планомірне фізичне навантаження формують фундамент для майбутнього активного та здорового життя людини [1; 2–14]. Військово-патріотична підготовка, як комплекс вправ, знань та вмінь – це профілактика багатьох захворювань, реалізація ігрових та тренувальних видів діяльності з використанням інноваційних технологій щодо формування гармонійно розвинених, фізично, психічно, соціально і духовно здорових майбутніх громадян – патріотів України [21–27].

Навчальна програму факультативу, курсу за вибором, гуртка «Бойовий хортинг» складається із пояснювальної записки, орієнтовного тематичного плану, змісту навчального матеріалу, вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, необхідного обладнання [15; 20].

До розділу «Зміст навчального матеріалу» внесено теоретичні відомості, загальну фізичну підготовку, спеціальну підготовку та військово-прикладну фізичну культуру, військово-патріотичні спортивні ігри, крім цього передбачені орієнтовні навчальні нормативи та перелік обладнання, яке потрібне для вивчення модуля. Теоретичні відомості подаються в межах теоретичних занять та під час виконання практичних завдань [16–19].

Розділ «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» зорієнтований на якісне засвоєння знань, умінь та навичок поданого матеріалу.

Кожне заняття обов'язково включає в себе:

загальну фізичну підготовку;

спеціальну підготовку та військово-прикладну фізичну культуру;

теоретичні відомості та знайомство з військово-патріотичними спортивними іграми; ігри, естафети і військово-патріотичні спортивні змагання.

Метою програми є формування стійкої мотивації до захисту власного життя і здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовки засобами військово-спортивних ігор; виховання та розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини; підготовка дітей до участі у фінальних етапах Всеукраїнських військово-

патріотичних спортивних ігор «Бойовий хортинг», «Хортинг-Патріот», «Козацький гарт» тощо.

Основним завданням програми є сформувати в учнів почуття патріотизму, волі до перемоги, сміливості, наполегливості, організованості та дисципліни.

Під час занять школярі розвиваються фізично і духовно. Участь у військово-патріотичних спортивних іграх виявляє прагнення дітей до збереження духовності та культури власного народу, готовність молодих людей стати справжніми патріотами-захисниками України [38–44].

Перевагою навчальної програми є широкий арсенал різноманітних прикладних вправ та навичок військово-патріотичного спрямування, які входять до системи виховання та можливість засобами військово-патріотичних ігор реалізовувати Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді, що сприяє всебічному гармонійному розвитку учнів, підвищенню рівня їх патріотизму та фізичної підготовленості [28–37].

З метою профілактики травматизму на заняттях слід дотримуватися правил безпечної поведінки.

Під час навчання можна використовувати різноманітні рухливі ігри та естафети, вправи ігрового та спортивного характеру тощо.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва розділу	Кількість годин		
		240 год.		
		Всього	теоретичних	практичних
1	Вступ	1	1	-
2	Теоретичні відомості	4	4	-
3	Загальна фізична підготовка за системою бойового хортингу	36	6	30
4	Вогнева підготовка	36	6	30
5	Основи стрийової підготовки	28	2	26
6	Основи медико-санітарної підготовки та тактична медицина	36	10	26
7	Основи військової топографії та туристичної підготовки	28	10	18
8	Основи цивільної оборони	4	2	2
9	Розвиток прикладних психофізичних якостей особистості	6	2	4
10	Основи сучасної військової тактики	28	10	18
11	Всеукраїнські патріотичні військово-спортивні ігри.	28	4	24
12	Резерв часу	4	2	2
13	Підсумок	1	-	1

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Теоретичні відомості	
Військово-патріотичне виховання дітей та молоді в контексті українського державотворення. Основні вектори Концепції військово-патріотичного виховання дітей та молоді Історія українського козацтва. Історія передумови та розвиток	Учень, учениця: характеризує історію розвитку козацтва, бойового хортингу в Україні; особливості військової (професійної) діяльності захисника України; розкриває стан військово-патріотичне виховання дітей та молоді в контексті українського державотворення; називає основні вектори Концепції військово-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
бойового хортингу в Україні. Особливості військової (професійної) діяльності захисника України. Визначення його професійно-важливих якостей. Засоби розвитку важливих професійних якостей та особистісних властивостей. Правила безпеки життєдіяльності на уроках і під час та позаурочних занять.	патріотичного виховання дітей та молоді; професійно-важливі якості захисника України та засоби розвитку важливих професійних якостей та особистісних властивостей; дотримується правил безпеки життєдіяльності на уроках і під час позаурочних занять.
Загальна фізична підготовка за системою бойового хортингу	
Стройові та загальнорозвивальні вправи. Розвиток основних фізичних якостей. Визначення рівня розвитку основних та спеціальних фізичних якостей. Фізичні вправи для розвитку прикладних фізичних якостей. Стрибкові вправи, спеціальні вправи для розвитку гнучкості; вправи на розтягування; вправи для суглобів; вправи для очей; вправи на розвиток 5 відчуттів людини; вправи для розвитку швидкості, спритності. Біг. Техніка бігу на короткі та середні дистанції. Біг по пересіченій місцевості. Подолання окремих перешкод. Єдина смуга перешкод, метання гранат. Основи самозахисту. Навчання рухових дій: рухові уміння, рухові навички, рухові уміння вищого порядку. Особливості завдань та вибір методів в залежності від предмету навчання.	Учень, учениця: визначає рівень розвитку основних та спеціальних фізичних якостей; комплекси вправ на координацію, швидкість, спритність, гнучкість, силу і витривалість; характеризує особливості: бігу, подолання горизонтальних і вертикальних перешкод; розучує техніку бігу на будь-якій місцевості на короткі та середні дистанції; долає перешкоди різними способами; виявляє витривалість під час подолання смуги перешкод. виконує: стрибкові вправи; спеціальні вправи для розвитку гнучкості; вправи на розтягування; вправи для розвитку швидкості, спритності, прикладних психофізичних якостей та особистісних властивостей засобами військово-спортивних ігор; підвідні та підготовчі вправи; підтягування на перекладині, згинання та розгинання рук в упорі на паралельних брусах; метання гранат; подолання смуги перешкод, прийоми самозахисту; дотримується правил безпеки під час занять з прикладної фізичної підготовки
Вогнева підготовка	
Історія виникнення автоматичної зброї, види сучасної автоматичної зброї, будова та принцип дії автоматичної зброї. Поняття про стрільбу. Заходи безпеки при стрільбі. Прицілювання. Перевірка правильності та одноманітності прицілювання за допомогою командирського ящика. Відомості з внутрішньої і зовнішньої балістики. <i>Практична робота:</i> Розборка та збірка автоматичної зброї, спорядження магазину, виконання вправ зі стрільби, стрільба з різних положень, виконання вправи «Снайпер», екскурсія на військовий полігон. Зустріч з учасниками бойових дій. Відвідування військової частини. Зустріч з військовослужбовцями. Відвідування балістичного відділу. Екскурсія до військового комісаріату	Учень (учениця): характеризує: бойові властивості та загальну будову автомата; виконує: розбирає та складає автомат, споряджає магазин; пояснює принцип роботи автоматичної зброї; розпізнає основні частини автомата; порівнює основні характеристики сучасної стрілецької зброї; обґрунтовує особливості приготування до стрільби; дотримується правил безпеки при проведенні стрільби зі стрілецької зброї; вміє виготовлятися до стрільби лежачі.
Основи стройової підготовки	

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Строї та їх елементи. Обов'язки військовослужбовця перед шикуванням і в строю. Попередня та виконавча команди. Виконання команд «Ставай», «Рівняйсь», «Струнко», «Вільно», «Розійдись». Стройове положення. Повороти на місці. Вихід зі строю та повернення в стрій. Підхід до командира(начальника). Рух стройовим і похідним кроком. Повороти під час руху. Військове вітання на місці й під час руху. Строї відділення.	Учень (учениця): характеризує: строї та їх елементи; розуміє: обов'язки солдата перед шикуванням і в строю; попередні та виконавчі команди; виконує: команди які подаються в строю; рухається стройовим і похідним кроком; здійснює повороти на місці і під час руху; військове вітання на місці і під час руху. Вихід зі строю та повернення в стрій. Підхід до командира(начальника). діє: у складі відділення на місці та під час руху.
Основи медико-санітарної підготовки та тактична медицина	
Навчання правильному і швидкому наданню долікарської медичної допомоги в умовах, коли неможливо вчасно звернутися до лікаря. Забої. ПМД при ударах і саднах. Розтягнення та розриви зв'язок ПМД. ПМД при кровотечах. Струс мозку, ПМД при черепно-мозкових травмах. Переломи кінцівок. ПМД, іммобілізація кінцівки. Перелом хребта. ПМД, транспортування потерпілого. Переломи ребер ПМП. Реанімація, ПМД при раптовій зупинці серця. ПМД при утопленні, особливості реанімації. <i>Практична робота:</i> відпрацювання навичок накладання пов'язок, джгутів при кровотечах, іммобілізація кінцівки накладання шини при переломах кінцівок, транспортування потерпілого при переломі хребта, відпрацювання навичок реанімації при раптовій зупинці серця, відпрацювання навичок реанімації при утопленні.	Учень (учениця): називає ознаки клінічної та біологічної смерті, характеризує орієнтуючі вірогідні та підозрілі ознаки смерті; вміє: робити штучне дихання та непрямий масаж серця; проводити штучну вентиляцію легень, непрямий масаж серця; пояснює техніку проведення та дотримується правил безпеки під час реанімаційних заходів. характеризує: рани, види кровотечі, правила надання домедичної допомоги при кровотечі, проникаючих пораненнях грудей і живота; вміє користуватися шприц-тюбиком; виконує накладання пов'язки, кровоспинного джгута та закрутки; може транспортувати потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях; дотримується правил безпеки під час надання домедичної допомоги при кровотечах та пораненнях. знає принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій. вміє переводити пораненого в положення на боці (животі); володіє навичками зупинки кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок
Основи військової топографії та туристичної підготовки	
Поняття про орієнтування. Основні способи орієнтування на місцевості без карти. Способи визначення сторін горизонту за Сонцем і зірками. Подолання і обхід перешкод методом «зворотного зарубку». Орієнтування на місцевості за допомогою карти. Поняття про топографічні картах, масштаби, координатна сітка. Умовні знаки і позначення, читання топографічних карт. <i>Практична робота:</i> Визначення сторін горизонту за місцевим предметом. Визначення сторін горизонту за компасом. Визначення широти,	Учень (учениця): характеризує поняття військової топографії, її зміст і особливості; має уявлення про умовні знаки топографічних карт, як користуватися топографічними картами; пояснює основні елементи топографічних карт; визначає масштаб топографічної карти; відстані, географічні і прямокутні координати за топографічною картою; обґрунтовує необхідність знання основ топографії для виконання бойового завдання; вміє користуватись компасом; топографічною картою; розпізнавати умовні знаки топографічних карт на місцевості

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
довготи, цілевказування по карті. Визначення відстаней, висот і інші виміри по карті. Визначення видимості (невидимості) об'єктів. Профіль місцевості. Планування та розрахунок маршрутів руху по карті.	
Основи цивільної оборони	
Нормативно-правова база цивільного захисту України. Організаційна структура цивільного захисту України. Надзвичайні ситуації воєнного характеру від дії зброї масового ураження: ядерна, хімічна та біологічна зброя. Особливості уражаючої дії. Сучасні звичайні засоби ураження. Осколкові, кулькові та фугасні боєприпаси. Вибухонебезпечні предмети та правила поводження з ними. Запалювальна та високоточна зброя, заходи та засоби захисту від неї. Поняття про надзвичайну ситуацію. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру. Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Повідомлення населення попереджувальним сигналом «Увага всім!». Дії населення по сигналам оповіщення. Мета, види і обсяги рятувальних та інших невідкладних робіт. Сили і засоби ведення рятувальних та інших невідкладних робіт в районах стихійного лиха, аварії й осередку ураження. Прийоми і способи виконання рятувальних робіт. Заходи безпеки. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження. Засоби індивідуального захисту органів дихання, їх призначення, будова, підбір та правила використання. Правила виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання та порядок їх використання. Медичні засоби індивідуального захисту. Аптечка індивідуальна медичного захисту її склад та порядок використання. Індивідуальний протихімічний пакет та його склад. Порядок обробки шкіри, одягу, взуття. Пакет перев'язувальний індивідуальний та порядок його використання.	Учениця (учень): Називає основні положення нормативно-правової бази цивільного захисту та міжнародні розпізнавальні знаки; пояснює важливість знань основ цивільного захисту; характеризує причини виникнення надзвичайних ситуацій, їх вплив на довкілля та безпеку життєдіяльності людини, сучасні звичайні засоби ураження та ураження від дії ядерної, хімічної та біологічної зброї; оцінює обстановку в надзвичайних ситуаціях та визначає заходи, щодо попередження надзвичайних ситуацій терористичного походження; наводить приклади виникнення надзвичайних ситуацій на Україні та за її межами; пояснює негативний вплив надзвичайних ситуацій на довкілля та життєдіяльність людини; дотримується правил безпечної поведінки при виникненні надзвичайних ситуацій, з вибухонебезпечними предметами; характеризує основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях, призначення та будову основних засобів індивідуального захисту органів дихання та шкіри, сигнали і порядок оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій і порядок дій при цьому, способи проведення евакуації населення; вміє користуватися основними засобами індивідуального захисту органів дихання та шкіри; виготовляє найпростіші засоби захисту органів дихання та шкіри; пояснює правила безпеки під час захисту населення в надзвичайних ситуаціях; характеризує порядок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт; проводить часткову санітарну обробку обмундирування та тіла; дотримується правил особистої гігієни в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження; володіє знаннями про основні заходи по ліквідації наслідків зброї масового ураження; уявляє масштаби рятувальних робіт в осередках ураження; знає порядок та способи проведення санітарної обробки і знезаражування території та об'єктів.
Розвиток прикладних психофізичних якостей особистості	
Розвиток прикладних психофізичних	Учень, учениця:

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
якостей та особистісних властивостей засобами військово-патріотичних вправ з врахуванням вікових психолого-фізіологічних особливостей. Особистісний ріст дитини. Постанова правильних завдань розвитку перед дітьми. Позбавлення дитячого стресу. Відносини з дорослими та своїми однолітками. Правильне сприйняття протилежного полу. Формування лідерських якостей. Поводження в екстремальних ситуаціях.	виконує: спеціальні вправи для розвитку якості сприйняття, мислення, інтелекту, на розвиток уваги, м'язової пам'яті, стійкості до стресових ситуацій, прикладних психофізичних якостей та особистісних властивостей засобами бойового хортингу; визначає: рівень розвитку основних та спеціальних психофізичних якостей; бере участь: у подоланні смуги перешкод; заходах з прикладних видів спорту військово-патріотичних спортивних іграх («Бойовий хортинг», «Військово-прикладний хортинг», «Прикладні стрілецькі види спорту», «Військово-прикладне багатоборство» та інші).
Основи сучасної військової тактики	
Поняття тактики та стратегії ведення бою, об'єкт і предмет тактики, основи сучасного загальновійськового бою, підготовка і ведення сучасного загальновійськового бою. Структура і задачі розвідки, воєнна розвідка як вид бойового забезпечення військ, види воєнної розвідки (за характером завдань, за сферами діяльності, за способами вирішуваних завдань і призначенням, за характером застосовуваних технічних засобів). Тонкощі спілкування під час ведення бойових дій. <i>Практична робота:</i> Відпрацювання навичок маскуванню, створення карт ведення бою, відпрацювання навичок переміщення під час ведення бою, вправи на погашення силуету та безшумне пересування. Вправи на відпрацювання умовних сигналів під час безшумного пересування	Учень (учениця): характеризує риси загальновійськового бою, види вогню та маневру, обов'язки солдата в бою, організаційну структуру механізованого відділення; пояснює необхідність якісної підготовки екіпіровки та особистої зброї солдата до ведення бойових дій; вміє припасовувати елементи екіпіровки; характеризує вогневу позицію в обороні, пояснює способи вивчення місцевості, способи боротьби з танками; називає вимоги до організації місця для ведення вогню і спостереження, види інженерних загороджень та їх демаскуючі ознаки; способи пересування на полі бою; знає, як вибирати вогневу позицію та обладнувати її, вести спостереження у заданому секторі, визначати розташування цілей відносно орієнтирів, доповідати про результати спостереження; дотримується при цьому правил безпеки; називає обов'язки солдата в бою у складі бойової групи; виконує способи пересування на полі бою; оволодіває прийомами і способами знищення противника в бою у складі бойової групи; знає особливості дій солдата у складі бойових груп.
Військово-патріотичні спортивні ігри	
Організація та проведення Всеукраїнських військово-патріотичних спортивних ігор, естафет, розваг. Всеукраїнські військово-спортивні ігри – як вагомий засіб патріотичного виховання дітей та молоді України. Положення про Всеукраїнські ігри патріотичного спрямування: «Бойовий хортинг», «Хортинг-Патріот», «Козацький гарт» Елементи рухливих та народних ігор, естафети, змагання, козацькі забави.	Учень, учениця: знає і розуміє організацію і проведення Всеукраїнських військово-патріотичних спортивних ігор, естафет, розваг; називає: основні Всеукраїнські військово-патріотичні спортивні ігри; характеризує: Положення про Всеукраїнські ігри патріотичного спрямування; володіє: навичками командної гри, в якій учні безпосередньо змагаються за спрощеними правилами ігор; виконує: етапи та види програми Всеукраїнських військово-патріотичних спортивних ігор; приймає участь: у військово-патріотичних спортивних, рухливих та народних іграх, естафетах, козацьких забавах, спортивних змаганнях за спрощеними правилами; застосовує: загальну фізичну підготовку.

Обладнання

№ пор.	Обладнання	Кількість, шт.
1.	Бруси гімнастичні паралельні (або навісні)	1
2.	Лава гімнастична	4
3.	Мат гімнастичний	4
4.	Канат	2
5.	Перекладина гімнастична (або навісна)	2
6.	Скакалка	10
7.	Стінка гімнастична	4
8.	Гімнастична палиця	15
9.	Намет	10
10.	Рюкзак туристський на 40, 75–90 літрів	30
11.	Спальник	30
12.	КаріMAT (килим)	30
13.	Шолом захисний	10
14.	Індивідуальні системи страхівки	15
15.	Компас	15
16.	Казанки на 6–8 літрів	4
17.	Мотузка основна 10 мм	500 м
18.	Мотузка допоміжна 8 мм	200 м
19.	Мотузка «репшнур» 6 мм	150 м
20.	Карабін зі звичайною муфтою	50
21.	Карабін з муфтою (автомат)	50
22.	Спусковий пристрій «вісімка»	8
23.	Блок (моно)	2
24.	Блок (тандем)	2
25.	Жумар	6
26.	Блок-затискувач	6
27.	Блок-затискувач грудний	6
28.	Поміст	5
29.	Гиря масою 8 кг	10
30.	Лава гімнастична	1
31.	Ємність для магнєзії	1
32.	Пристосування для збереження гир	1
33.	Секундомір	1
34.	Лінійка для вимірювання відстаней на мапі	30
35.	Топографічні і спортивні мапи	Різні
36.	Місцеві спортивні мапи пересіченої місцевості	30
37.	Планшет для мапи	30
38.	Перелік умовних знаків для спортивних мап	30

Висновок. Мета даної статті досягнута у результаті надання переліку завдань і контрольних вправ бойового хортингу для учнів старших класів з метою поліпшення військово-патріотичного виховання у системі навчально-тренувальної діяльності місцевих федерацій і окремих клубів бойового хортингу в регіонах України.

Перспективи подальшого дослідження полягають у розробці методичних рекомендацій до реалізації та впровадження даної навчальної програми факультативу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадьора С. М. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації і фізичної реабілітації спортсменами підліткового та студентського віку / С. М. Бадьора, Е. А. Єрьомєнко, М. В. Тимчик, В. Е. Єрьомєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.

2. Бойко В. Ф. Бойовий хортинг та психологічні особливості підготовки спортсменів / В. Ф. Бойко, З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьомєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бєх І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 46–55.

3. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
4. Болтівець С. І. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. І. Болтівець, Е. А. Єрьоменко, О. А. Остряньська, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
5. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
6. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг та значення патріотичних цінностей у процесі виховання спортсменів молодшого шкільного віку / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 6–18.
7. Ерёмченко Э. А. Воспитание настойчивости у детей 6–7 лет в процессе занятий хортингом / Э. А. Ерёмченко // *Сибирский педагогический журнал : научное периодическое издание*. Новосибирск, 2013. № 6. С. 209–213.
8. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.
9. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
10. Єрьоменко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрьоменко. – К., 2016. – 222 с.
11. Єрьоменко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
12. Єрьоменко Е. А. Військово-патріотична програма і прикладний хортинг / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
13. Єрьоменко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. Єрьоменко, В. Чибісов, О. Говоруха, Ю. Рейдерман // *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.
14. Єрьоменко Е. А. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
15. Єрьоменко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
16. Єрьоменко Е. А. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
17. Єрьоменко Е. А. Морально-психологічне супроводження спортсменів бойового хортингу в стресових ситуаціях у процесі змагань / Е. А. Єрьоменко, Т. Є. Федорченко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 139–146.
18. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «хортинг» для учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
19. Єрьоменко Е. А. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра «Хортинг-Патріот» як форма національно-патріотичного та фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України. *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. К. : Паливода А. В., 2015. Вип. 4. С. 163–185.
20. Єрьоменко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник. – К. : Паливода А. В., 2009. 87 с.
21. Єрьоменко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, С. І. Болтівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
22. Єрьоменко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 188–205.
23. Єрьоменко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник. – К. : Паливода А. В., 2009. 227 с.

24. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. К. : Паливода А. В., 2017. 440 с.
25. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
26. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
27. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.
28. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
29. Зубалій Н. П. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. П. Зубалій, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.
30. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.
31. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, О. І. Остапенко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.
32. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект) / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // *Теорія і методика хортингу* : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
33. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. І. Остапенко, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко, М. В. Тимчик // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.
34. Остряньська О. А. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. А. Остряньська, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.
35. Параниця С. П. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі. / С. П. Параниця, Е. А. Єрмоєнко, Г. А. Коломоєць, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 102–111.
36. Петрович Ж. В. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.
37. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
38. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
39. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг як засіб формування здоров'язбережувальної компетентності студентів закладів вищої освіти ІТ-технологій / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 217–225.
40. Сичов С. О. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. О. Сичов, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.
41. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // *Фізичне виховання в рідній школі*. – Вип. 1. – К.: Педагогічна преса, 2014. – С. 38–41.
42. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг як засіб національно-патріотичного виховання і фізичної підготовки школярів, студентської та курсантської молоді / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 80–87.
43. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, І. В. Суліма, С. С. Полторацький // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 42–51.
44. Чаплигін В. П. Бойовий хортинг та здоров'я людини у системі інтердисциплінарних досліджень / В. П. Чаплигін, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, Т. П. Короткова // *Теорія і методика хортингу*: зб. наук. праць. К. : Паливода А. В. 2018. Вип. 9. С. 139–147.

REFERENCES

1. Badiora, S. M., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni naukovy-metodychnoi literatury z rekreatsii i fizychnoi reabilitatsii sportsmeniv pidlitkovoho ta studentskoho viku* [Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation and

physical rehabilitation by adolescent and student athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 190–199). Kyiv: Palyvoda A. V.

2. Boyko, V. F., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta psykholoichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv* [Combat horting and psychological features of training athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 46–55). Kyiv: Palyvoda A. V.

3. Boyko, V., Malynskyi, I., Yeromenko, E., & Dikhtiarenko, Z. (2017). Development of power qualities in students-hortingists. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu: Issue 7* (pp. 104–112). Kyiv: Palyvoda A. V.

4. Boltivets, S. I., Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia spravedlyvosti v molodshykh shkoliariv u protsesi hurtkovykh zaniat* [Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 148–160). Kyiv: Palyvoda A. V.

5. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.

6. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta znachennia patriotychykh tsinnosti u protsesi vykhovannia sportsmeniv molodshoho shkilnogo viku* [Combat horting and the importance of patriotic values in the process of educating athletes of primary school age]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 6–18). Kyiv: Palyvoda A. V.

7. Yeromenko, E. A. (2013). *Vospitanie nastoychivosti u detei 6–7 let v protsesse zaniaty khortyngom* [Education of persistence in children of 6–7 years in the process of horting] *Siberian Pedagogical Journal: scientific periodical*. Novosibirsk. № 6. P. 209–213.

8. Yeromenko, E. A., Chmeliuk V. V., Bila V. R., Gryshuk V. L. (2018). *Boyovyi khortyng u systemi fizychnogo vykhovannia studentiv i kursantiv* [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 52–60). Kyiv: Palyvoda A. V.

9. Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv i kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobitnykiv pravookhoronnykh organiv* [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 19–33). Kyiv: Palyvoda A. V.

10. Yeromenko, E. A. (2016). Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training: PhD dissertation. Kyiv: Palyvoda A. V. 222 p.

11. Yeromenko, E. A. (2017). *Vykhovnyi potentsial ta filosofska osnova boyovogo khortyngu* [Educational potential and philosophical basis of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 147–157). Kyiv: Palyvoda A. V.

12. Yeromenko, E. A. (2014). *Viyskovo-patriotychna programa i prykladnyi khortyng* [Military-patriotic program and applied horting] In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu. – Issue. 1.* (pp. 10–19). Kyiv: Palyvoda A. V.

13. Yeromenko, E., Chybisov, V., Hovorukha, O., Reiderman, Y. (2015). *Vplyv zdorovya na biomekhanichni pokaznyky sertsia sportsmeniv vyschoi kvalifikatsii za rezul'taty danykh ekhokardiografii* [The impact of health on the biomechanical parameters of the heart of highly qualified athletes according to the results of echocardiography] In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu. – Issue. 4.* (pp. 92–103). Kyiv: Palyvoda A. V.

14. Yeromenko, E. A. (2017). *Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u sprianni rozvytku boyovogo khortyngu* [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 56–79). Kyiv: Palyvoda A. V.

15. Yeromenko, E. A. (2016). *Zasady formuvannya tsinnosti zdorovogo zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy khortyngu* [Principles of forming the values of a healthy life of pupils and students by means of horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (80) 16. – P. 38–44.

16. Yeromenko, E. A. (2017). *Medyko-biologichni ta morfofunktsionalni osoblyvosti boyovogo khortyngu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovia studentiv* [Medico-biological and morphofunctional features of combat horting in the process of educating physical culture and basics of student health]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 112–121). Kyiv: Palyvoda A. V.

17. Yeromenko, E. A., Fedorchenko, T. Y., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Moralno-psykholoichne suprovodzhennia sportsmeniv boyovogo khortyngu v stresovykh sytuatsiyakh u protsesi zmagan* [Moral and psychological support of combat horting athletes in stressful situations during competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 139–146). Kyiv: Palyvoda A. V.

18. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoyi (seksiynoyi) roboty «khortynh» dlya uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum of the circular (sectional) work «horting» for pupils of grades 1–11 of secondary schools]. – Kyiv: Palyvoda A. V. – p. 268.

19. Yeromenko, E. A. (2012). *Natsionalna dytiachyo-yunatska viyskovo-sportyvna gra «Khortyng-Patriot» yak forma natsionalno-patriotichnoho ta fizychnoho vykhovannia uchniv zagalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [National children's and youth military sports game «Horting-Patriot» as a form of national-patriotic and physical education of students of secondary schools of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu. – Issue. 4.* (pp. 163–185). Kyiv: Palyvoda A. V.

20. Yeromenko, E. A. (2009). *Pryntsypy vykonannia y metodyka vyvchennia bazovykh tekhnichnykh elementiv khortynhu* [Principles of implementation and methodology of teaching the basic technical elements of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
21. Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Sulima, I. V., Yeromenko, V. E. (2017). *Sylova pidgotovka shkoliariv 14–17 rokiv na urokakh fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortynhu* [Strength training of schoolchildren aged 14–17 in physical education lessons with elements of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 158–165). Kyiv: Palyvoda A. V.
22. Yeromenko, E. A. (2017). *Systema fizychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortynhu* [The system of physical education of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 188–205). Kyiv: Palyvoda A. V.
23. Yeromenko, E. A. (2009). *Trenuvannia v khortynhu* [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
24. Yeromenko, E. A. (2017). *Formuvannia tsinnocetiv zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu* [Formation of values of a healthy life of student's youth by means of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V. p. 440.
25. Yeromenko, E. A. (2016). *Formuvannia tsinnocetiv zdorovoho zhyttia uchnivskoi ta studenskoï molodi na zaniattiakh khortynhom u navchalnykh zakladakh* [Formation of values of healthy life of schoolchildren and student youth at Horting classes in educational institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu*: Issue 6 (pp. 115–123). Kyiv: Palyvoda A. V.
26. Yeromenko, E. A. (2010). *Khortynh. Navchalna prohrama dlya dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil* [Horting. Curriculum for children and youth sports schools] – Kyiv: Palyvoda A. V. – p 108.
27. Yeromenko, E. A. (2011). *Horting. Working program and methodical plans of educational and training work for public organizations of physical culture and sports direction and sports clubs, groups of different forms of ownership / Ministry of Ukraine for Family, Youth and Sports, Ukrainian Horting Federation*. Kyiv: NGO «Ukrainian Horting Federation». p. 40.
28. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – the national sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
29. Zubaliy, N. P., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2017). *Psykhologichni ta sotsialni osnovy vykhovannia osobystosti u systemi boyovogo khortynhu* [Psychological and social bases of personality education in the system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 122–129). Kyiv: Palyvoda A. V.
30. Ivashkovskiy, V. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Psykhomotoryka ta psykho-fiziologichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv boyovogo khortynhu* [Psychomotor skills and psycho-physiological features of training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 130–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
31. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Ostapenko, O. I., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovy khortynh u metodytsi vdoskonalennia sylovykh yakosteï sportsmeniv riznogo viku* [Combat horting in the method of improving the strength of athletes of different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 214–222). Kyiv: Palyvoda A. V.
32. Orzhekhovska, V., Fedorchenko, T., Yeromenko, E., Dikhtarenko, Z., & Melnyk, O. (2016). *Kontseptsiiia natsionalnoi filosofii vykhovannia ditei ta molodi v Ukraini na zasadakh khortynhu (proekt)* [The concept of national philosophy of education of children and youth in Ukraine on the basis of Horting (project)]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortynhu*: Issue 5 (pp. 17–34). Kyiv: Palyvoda A. V.
33. Ostapenko, O. I., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V. (2017). *Boyovy khortynh yak zasib formuvannia v shkoliariv fizychnykh zdibnostei yak osnovy tverezogo sposobu zhyttia v maybutniy zhyttiediyalnosti* [Combat horting as a means of forming physical abilities in schoolchildren as the basis of a sober lifestyle in future life]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 166–172). Kyiv: Palyvoda A. V.
34. Ostrianska, O. A., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovy khortynh u vprovadzhenni tvorchykh zdobutkiv peredovogo regionalnogo pedagogichnogo dosvidu formuvannia u starshykh doshkilnykiv sotsialno-komunikatyvnykh umin u teatralizovaniy diyalnosti z vykorystanniam khortynh-lialioï* [Combat horting in the implementation of creative achievements of advanced regional pedagogical experience in the formation of senior preschoolers' social and communicative skills in theatrical activities with the use of horting puppets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 173–186). Kyiv: Palyvoda A. V.
35. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Kolomoïets, H. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovy khortynh – fundamentalnyi oseredok voïnskykh tradytsiy ukrainskoï zemli* [Combat horting is a fundamental center of military traditions of the Ukrainian land]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 102–111). Kyiv: Palyvoda A. V.
36. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovy khortynh yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 34–45). Kyiv: Palyvoda A. V.
37. Petrochko, Zh. V. & Yeromenko, E. A. (2016). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukrainsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.
38. Prysiazhniuk, S. I., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovy khortynh ta problema aktyvnogo vidpochynku sportsmeniv u rizni vikovi periody* [Combat horting and the problem of active recreation of athletes at different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 8 (pp. 206–218). Kyiv: Palyvoda A. V.
39. Prysiazhniuk S. I., Yeromenko, E. A., Dikhtarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovy khortynh yak zasib formuvannia zdorovyazbezhuvalnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyschoï osvity IT-tekhnologii* [Combat horting as a means of forming health-preserving competence of students of higher education institutions of IT technologies]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 217–225). Kyiv: Palyvoda A. V.

40. Sychov, S. O., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta osoblyvosti optymizatsii upravlinnia atletychnym trenuvanniam u protsesi sportyvnoi diyalnosti* [Combat horting and features of optimization of athletic training management in the process of sports activity]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 219–225). Kyiv: Palyvoda A. V.

41. Tymchyk, M. V. & Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh yak zasib vykhovannia napolehlyvosti u molodshykh shkoliariv* [Horting as a means of educating persistence in primary schoolchildren]. In *Fizychne vykhovannia v ridnii shkoli*: Issue 1. Kyiv: Pedahohichna presa.

42. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib natsionalno-patriotychnoho vykhovannia i fizychnoi pidgotovky shkoliariv, studentskoi ta kursantskoi molodi* [Combat horting as a means of national-patriotic education and physical training of schoolchildren, students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 80–87). Kyiv: Palyvoda A. V.

43. Fedorchenko T. Y., Yeromenko, E. A., Sulima I. V., Poltoratskyi S. S. (2018). *Boyovyi khortyng yak systema moralno-etychnoho vykhovannia osobystosti* [Combat horting as a system of moral and ethical education of the individual]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 42–51). Kyiv: Palyvoda A. V.

44. Chaplygin V. P., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Korotkova T. P. (2018). *Boyovyi khortyng ta zdorovya liudyny u systemi interdysyplinarnykh doslidzhen*. [Combat horting and human health in the system of interdisciplinary research]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 139–147). Kyiv: Palyvoda A. V.

Yeromenko Eduard

Elective curriculum for high school students «Combat Horting»

Abstract. *The elective curriculum for high school students «Combat Horting» is based on the integration of knowledge, skills and abilities necessary for the future defender of Ukraine. The program is aimed at forming in seniors a sense of patriotism, patriotic upbringing, sustainable motivation to maintain their health, physical development and physical training through military-patriotic training. The purpose of the program is to form a stable motivation to protect their own lives and health, physical development and physical training by means of combat horting; education and development of a full-fledged personality, harmonious person, patriot of Ukraine; preparation of children for participation in the final stages of the All-Ukrainian patriotic military sports games «Combat Horting», «Horting-Patriot», «Cossack Hart». The curriculum is designed for one year of study. The curriculum of the elective for high school students «Combat Horting» is addressed to the heads of clubs of secondary and out-of-school educational institutions, clubs, children's creative associations, children's and youth sports schools.*

Key words: *combat horting, patriotism, education, physical culture, basics of health, schoolchildren, higher pedagogical education, national-patriotic education, high school students, future defenders of Ukraine, principles of education, educational tasks, sports, internationalism, national sport, physical training, Ukrainian nation, will to win, elective program.*

Ерёменко Эдуард

Учебная программа факультатива для учащихся старших классов «Боевой хортинг»

Аннотация. *Учебная программа факультатива для учащихся старших классов «Боевой хортинг» построена на основе интеграции знаний, умений и навыков, необходимых будущему защитнику Украины. Программа направлена на формирование у старшеклассников чувства патриотизма, патриотической воспитанности, устойчивой мотивации к сохранению своего здоровья, физического развития и физической подготовки средствами упражнений военно-патриотической подготовки. Целью программы является формирование устойчивой мотивации к защите собственной жизни и здоровья, физического развития и физической подготовки средствами боевого хортинга; воспитание и развитие полноценной личности, гармоничного человека, патриота Украины; подготовка детей к участию в финальных этапах Всеукраинских патриотических военно-спортивных игр «Боевой хортинг», «Хортинг-Патриот», «Казацкая закалка». Учебная программа рассчитана на один год обучения. Учебная программа факультатива для учащихся старших классов «Боевой хортинг» адресуется руководителям кружков общеобразовательных и внешкольных учебных заведений, клубов, детских творческих объединений, детско-юношеских спортивных школ.*

Ключевые слова: *боевой хортинг, патриотизм, воспитание, физическая культура, основы здоровья, школьники, высшее педагогическое образование, национально-патриотическое воспитание, ученики старших классов, будущие защитники Украины, принципы воспитания, воспитательные задачи, спорт, интернационализм, национальный вид спорта, физическая подготовка, украинская нация, воля к победе, программа факультатива.*

НАШІ АВТОРИ

- Бадьора Сергій** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України,
- Біла Вікторія** кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника з навчально-методичної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції
- Болтівець Сергій** доктор психологічних наук, професор, завідувач Відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України
- Буток Олена** старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України
- Бухтіяров Олексій** кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України, учасник бойових дій
- Гришук Віктор** кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
- Діхтяренко Зоя** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України, майстер спорту України з хортингу, академік міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я – «МАКБЕЗ», голова науково-методичної колегії Національної федерації бойового хортингу України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», голова ГО «Об'єднання педагогів і науковців України»
- Єрмоменко Вероніка** майстер спорту України з хортингу, студентка стоматологічного факультету Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та військової кафедри Всеукраїнської військової медичної академії, студентка Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України
- Єрмоменко Едуард** кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, президент Всесвітньої федерації бойового хортингу, учасник бойових дій

Наукове видання

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

(українською, російською та англійською мовами)

Збірник наукових праць

Засновано в 2014 р.

Випуск 9

*Літературний редактор Ю. Г. Морозов
Англомовний редактор О. О. Бережний
Технічний редактор Ю. С. Стіпон
Дизайн обкладинки Ю. О. Ліщук*

*Відповідальний секретар збірника,
науковий редактор
і комп'ютерна верстка З. М. Діхтяренко*

Підписано до друку 19.07.2018 р. Формат 70х108/16 Умов. друк. арк. 23,1	Папір офсетний Друк офсетний Гарнітура Times	Зам. № 0237 Наклад 300 пр.
Видавець – Паливода Алла Володимирівна 03061, м. Київ, пр-т Відрадный, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-91 Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)		

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадный, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-90